

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2007-2008

26 JUNI 2008

Voorstel van resolutie ter verbetering van de kennis van ons gemeenschappelijk verleden en van de geschiedenis van België

(Ingediend door de heer Alain Destexhe)

TOELICHTING

De Belgen weten weinig over de geschiedenis van hun land. Om de bevolking en al degenen die interesse hebben voor ons verleden meer aanknopingspunten aan te reiken, stellen wij voor dat een onafhankelijke commissie van historici belast wordt met het bepalen van 50 scharniermomenten uit ons verleden. Zoals de Nederlanders gedaan hebben met «De canon van Nederland», zou een reeks gebeurtenissen die iedereen zou moeten kennen, in de verf gezet worden.

De gebrekkige kennis waaraan sommige politieke leiders tijdens de 21 juli-vieringen van vorig jaar blijk gaven, heeft heel wat mensen beroerd en geschokt. Yves Leterme, de huidige eerste minister, scheen ons volkslied niet te kennen toen hij op de trappen voor de kathedraal van Sint-Michiels en Sint-Goedele in de plaats daarvan de Marseillaise aanhief. Rudy Demotte, minister-president van het Waals Gewest en van de Franse Gemeenschap, wist net zomin wat men die dag vierde. Scharniermomenten uit onze geschiedenis zijn minder en minder gekend, zoveel is duidelijk.

1. De gebrekkige kennis van de geschiedenis van België

Onze medeburgers kennen nauwelijks de nationale symbolen. Volgens recente peilingen weet 60% van de ondervraagden niet dat de nationale wapenspreuk «Eendracht maakt macht» is. En het volkslied kent 77% van de Walen en 53% van de Vlamingen

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2007-2008

26 JUIN 2008

Proposition de résolution visant à favoriser la connaissance de notre passé commun et de l'histoire de Belgique

(Déposée par M. Alain Destexhe)

DÉVELOPPEMENTS

L'histoire de Belgique est mal connue de nos concitoyens. Afin de contribuer à apporter des repères à l'ensemble de la population et à tous ceux qui s'intéressent à notre passé, nous proposons de confier, en toute indépendance, à une commission d'historiens, la tâche de déterminer les 50 moments-clé de notre passé: une série d'évènements qui seraient mis en valeur sur le modèle de ce qui a été fait aux Pays-Bas, «De canon van Nederland», car ils méritent vraiment d'être connus de tous.

Les lacunes de quelques leaders politiques en ont ému et choqué plus d'un lors des cérémonies du 21 juillet dernier. Yves Leterme, devenu premier ministre, semblait ne pas connaître notre hymne national en entonnant «la Marseillaise» au pied de la cathédrale des Saints-Michel-et-Gudule. De même, Rudy Demotte, ministre-président de la Région wallonne et de la Communauté française, ne savait non pas plus ce que l'on fête ladite date. C'est une évidence, les moments forts de notre histoire sont de plus en plus méconnus.

1. La méconnaissance de l'histoire de Belgique

Les symboles nationaux sont très mal connus de nos concitoyens. Selon de récentes enquêtes, il apparaît que 60% des personnes interrogées ignorent en effet que la devise du pays est «l'Union fait la force». Quant à son hymne, 77% des Wallons et 53% des

helemaal niet. Slechts 2% van de Belgen kan het volledig zingen. Bovendien weet slechts 43% van de bevolking hoeveel provincies er in ons land zijn. Slechts 30% kan ze opsommen, en 32% denkt dat het er slechts negen zijn (1).

Met de kennis van onze geschiedenis is het niet beter gesteld. In het algemeen zijn de feiten in verband met de monarchie nog het best gekend, maar toch weet 19% van de Belgen nog steeds niet dat Leopold I op 21 juli 1831 de eed heeft afgelegd (2). Erger is dat volgens het dagblad *Het Volk* slechts 46% van de bevolking weet dat België sinds 1830 onafhankelijk is (3).

Uit een peiling van het tijdschrift *Le Vif/L'Express* van 2006, dat de vijftig belangrijkste gebeurtenissen uit ons verleden rangschikt, blijkt dat de Belgen, Franstaligen zowel als Nederlandstaligen, vooral feiten van na de onafhankelijkheid belangrijk achten. De rest van onze geschiedenis blijft voor het grote publiek relatief onbekend (4).

Niets wijst erop dat daar in de toekomst iets aan zal veranderen. Er is immers sprake van een generatiekloof op het vlak van de kennis. *Le Vif/L'Express* schrijft uitdrukkelijk dat men de geschiedenis beter kent naarmate men ouder is. Die generatiekloof situeert zich blijkbaar rond de leeftijd van 35 jaar (5).

Het volstaat om (Franstalige) schoolboeken in te kijken om vast te stellen dat er zo goed als geen melding wordt gemaakt van nationale symbolen. Ook de officiële websites, die overal ter wereld geraadpleegd kunnen worden, zetten onze geschiedenis te weinig in de verf en zijn weinig aantrekkelijk.

Om de wereld rondom ons te begrijpen en te beseffen waar wij vandaan komen, is een kennis van onze geschiedenis en onze nationale symbolen nochtans onontbeerlijk. De Belgen hebben een gemeenschappelijk erfgoed. Wat de institutionele toekomst van de Staat ook moge zijn, feit is dat ons land een gemeenschappelijk verleden heeft dat te weinig gekend is.

2. 50 sleutelmomenten voor de Nederlanders

In Nederland is er veel belangstelling voor de nationale geschiedenis. Die belangstelling is recent

(1) *Le Soir*, 19 juli 2007; *La Meuse*, 20 juli 2007; *Gazet van Antwerpen*, 20 juli 2007.

(2) *Le Soir*, 19 juli 2007; *La Meuse*, 20 juli 2007; *Gazet van Antwerpen*, 20 juli 2007.

(3) *Het Volk*, 20 juli 2007.

(4) *Le Vif/L'Express*, 1 december 2006.

(5) *Le Vif/L'Express*, 4 maart 2005.

Flamands ne le connaissent pas du tout. Seuls 2% des Belges peuvent le chanter entièrement. Par ailleurs, seulement 43% de la population savent combien de provinces compte notre pays. Seuls 30% sont capables de les citer et 32% pensent qu'il n'y en a que neuf (1).

La connaissance de notre histoire ne se porte pas mieux. En général, les faits liés à la monarchie sont les mieux connus et pourtant 19% des Belges ignorent toujours que Léopold Ier a prêté serment le 21 juillet 1831 (2). Pire, selon le quotidien *Het Volk*, seuls 46% de la population sauraient que la Belgique est indépendante depuis 1830 (3).

Le sondage du magazine *Le Vif/L'Express* de 2006, hiérarchisant les cinquante événements les plus importants de notre passé, a mis en évidence que ce sont surtout les faits postérieurs à l'indépendance qui sont considérés comme importants par nos concitoyens, tant francophones que néerlandophones. Le reste de notre histoire est relativement ignoré du grand public (4).

De ce constat édifiant, tout laisse présager que rien ne changera dans le futur. Il y a en effet un écart générationnel en termes de connaissances. *Le Vif/L'Express* en fait explicitement état: « Plus on est âgé, mieux on connaît l'histoire. La fracture des générations semble surtout opposer les moins de 35 ans à leurs aînés (5) ».

Un simple coup d'œil dans les manuels scolaires (francophones) permet en effet de se rendre compte de l'absence de références, presque totale, aux symboles nationaux. Quant aux sites web officiels, consultables partout dans le monde, ils ne valorisent pas notre histoire et sont peu attrayants.

La compréhension du monde qui nous entoure et la conscience de nos origines passent pourtant par la connaissance de notre histoire et de ses symboles nationaux. Cet héritage est commun aux Belges. Quel que soit l'avenir institutionnel de l'État, nous formons un pays héritier d'un passé commun trop méconnu.

2. 50 dates-clés pour les Néerlandais

Aux Pays-Bas, l'histoire nationale suscite un grand intérêt. Elle a d'ailleurs été récemment renforcée par

(1) *Le Soir*, le 19 juillet 2007; *La Meuse*, le 20 juillet 2007; *Gazet van Antwerpen*, le 20 juillet 2007.

(2) *Le Soir*, le 19 juillet 2007; *La Meuse*, le 20 juillet 2007; *Gazet van Antwerpen*, le 20 juillet 2007.

(3) *Het Volk*, le 20 juillet 2007.

(4) *Le Vif/L'Express*, le 1er décembre 2006.

(5) *Le Vif/L'Express*, le 4 mars 2005.

nog opgeflakkerd door het opstellen van een « historische canon van Nederland » die 50 sleutelmomenten (« vensters ») van de geschiedenis van het land behandelt en die in alle scholen onderwezen zal worden. Bovendien worden deze sleutelmomenten nu reeds op de website van het ministerie van Buitenlandse Zaken gebruikt om de geschiedenis van het land voor te stellen.

Op 16 oktober 2006 stelde een commissie van historici de resultaten voor van één jaar werkzaamheden (1). De commissie werd op 1 september 2005 opgericht door Maria van de Hoeven, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, en was samengesteld uit negen leden waarvan acht uit een academisch of onderwijsmilieu. Bovendien werden in kleinere comités verschillende specialisten, raadgevers, en geïnteresseerden geraadpleegd (2).

De door de commissie bepaalde onderwerpen worden opgenomen in de kerndoelen van het lager onderwijs en de eerste jaren van het middelbaar onderwijs (3). Volgens de auteurs en de opdrachtgevers moeten deze onderwerpen worden beschouwd als een middel om de grondslagen van de algemene kennis te onderwijzen. De 50 onderwerpen zijn geen los van elkaar staande feiten en gebeurtenissen die uit de lucht vallen, maar vensters op de geschiedenis. Het is een dynamische aanpak. De data zijn voor de leerkracht geen nieuwe methode of een doel op zich, maar noodzakelijke grondslagen die in een juist perspectief geplaatst moeten worden om de geschiedenis van Nederland te onderwijzen (4).

3. Een soortgelijk project voor België

Met het oog op de toekomst van het Rijk, is het nodig dat wij ons over onze geschiedenis buigen. De verschillende gemeenschappen delen dit verleden en het zou dan ook interessant zijn om na te gaan hoe dit verleden aan beide zijden van de taalgrens geïnterpreteerd wordt, en vooral hoe het ten opzichte van de burgers en het buitenland opgewaardeerd kan worden.

Meer en meer mensen overtuigen zichzelf ervan dat onze gemeenschappelijke geschiedenis op een groot misverstand berust en slechts van korte duur is geweest; dat Vlamingen en Franstaligen altijd gescheiden volkeren zijn geweest die pas sinds 1830 « veroordeeld » zijn om samen te leven. De waarheid moet gezegd worden. De Belgen hebben een lange gemeenschappelijke geschiedenis, die teruggaat tot de

(1) *Le Vijf/L'Express*, 1 december 2006.

(2) Het laatste lid is essayist en staat dicht bij het academische milieu. Zie <http://entoen.nu/informatie.aspx?id=5>

(3) *Persbericht van het ministerie van OCW en de Commissie Ontwikkeling Nederlandse Canon* in: <http://entoen.nu/informatie.aspx?id=10>

(4) <http://entoen.nu/informatie.aspx?id=5>

l'établissement d'un « historique canon van Nederland » consistant en 50 moments-clé de l'histoire du pays, qui seront enseignés dans toutes les écoles. Ces épisodes marquants sont déjà utilisés pour présenter l'histoire du pays sur le site Internet du ministère des Affaires étrangères.

Le 16 octobre 2006, une commission d'historiens avait présenté les résultats d'une année de travail (1). Créée le 1er septembre 2005 par Maria van de Hoeven, ministre de l'Enseignement, de la Culture et des Sciences, elle était composée de neuf membres dont huit étaient issus du milieu académique et enseignant. Outre ceux-ci, divers spécialistes et conseillers ainsi que les parties intéressées furent consultés en plus petits comités (2).

Les moments-clé dégagés par cette commission ont été repris dans l'enseignement fondamental et les premières années du secondaire (3). Selon ses auteurs et commanditaires, ces faits sont à considérer comme un moyen d'investissement dans les bases de la culture générale. Ils ne doivent pas être vus comme de petites listes fermées et issues du fait du Prince, mais comme des fenêtres sur l'histoire. Il s'agit donc d'une approche dynamique. Ces dates ne s'imposent pas à l'enseignant comme une nouvelle méthode ni comme une fin en soi, mais comme des bases nécessaires, à mettre en perspectives, pour faire (re)découvrir l'histoire des Pays-Bas (4).

3. Un projet similaire pour la Belgique

Dans la perspective de l'avenir du Royaume, il s'avère nécessaire de s'interroger sur notre histoire. Ce passé est commun à nos différentes communautés et il serait donc intéressant de comprendre non seulement comment ce passé est perçu de part et d'autre de la frontière linguistique, mais surtout comment le faire valoir au mieux auprès des citoyens et à l'étranger.

De plus en plus nombreux sont ceux qui se convainquent que notre histoire commune n'a été qu'un vaste malentendu et une courte parenthèse; que Flamands et Francophones forment deux peuples historiques qui n'ont été « condamnés » à une cohabitation que depuis 1830. La vérité a ses droits. Les Belges ont une très vieille histoire commune qui remonte au XVe siècle et aux ducs de Bourgogne.

(1) *Le Vijf/L'Express*, le 1er décembre 2006.

(2) Le dernier membre est essayiste et proche du milieu académique. Voir <http://entoen.nu/informatie.aspx?id=5>

(3) *Persbericht van het ministerie van OCW en de Commissie Ontwikkeling Nederlandse Canon* in: <http://entoen.nu/informatie.aspx?id=10>

(4) <http://entoen.nu/informatie.aspx?id=5>

vijftiende eeuw en de Boergondische hertogen. Daarin speelde de communautaire identiteit zoals wij ze nu kennen lang geen enkele rol. Wel zijn er vóór 1830 burgers geweest die zich Belg voelden. De Vlaamse Beweging ontstaat pas na de revolutie en is lange tijd, minstens tot de Eerste Wereldoorlog, uitgesproken Belgischgezind en patriottisch gebleven.

Tegenover de onwaarheden en de nationalistische aanvallen is het dan ook nuttig eraan te herinneren dat, hoewel sommigen het niet graag horen, wij een lange gemeenschappelijke geschiedenis hebben. Dat is des te zinnvoller nu de recente politieke crisis heeft aangetoond hoe weinig wij — en dat geldt ook voor topolitics uit het Noorden en het Zuiden van het land —, van ons verleden weten. Is het denkbaar dat een Fransman niet weet wat er op 14 juli gevierd wordt, of een Amerikaan op 4 juli? Bij ons hoeft dit niet te verbazen, aangezien de geschiedenis van België weinig aan bod komt in de scholen. De betekenis van 21 juli wordt zelfs niet vermeld in de meest gebruikte schoolboeken van het Franstalig onderwijs.

Willen wij de toekomst van het federale België uittekenen, dan moeten wij ook de geschiedenis ervan kennen en ons bewust zijn van het verleden.

Wat het identiteitsgevoel van elkeen moge zijn, en hoe de toekomst van onze Staat er ook moge uitzien, onze erfenis zal blijven bestaan, en het is van fundamenteel belang dat zij beter wordt belicht zodat eenieder weet waar hij of zij en het land vandaan komen. Het Nederlandse initiatief zou in België overgenomen moeten worden omdat het een schitterend hulpmiddel vormt voor leerkrachten, en een bron van documentatie voor de burgers en het buitenland.

Wij stellen dus voor een commissie van historici samen te stellen, die belast zou worden met het bepalen van 50 sleutelmomenten in de Belgische geschiedenis en met het opstellen van een gedegen tekst die voor een ruim publiek toegankelijk moet zijn. Het werk zou uitgevoerd worden door deskundigen uit verschillende vakgebieden, zoals bijvoorbeeld het geval was voor het project «De Nieuwe Geschiedenis van België» (1). Deze commissie zou bestaan uit leden van de belangrijkste Belgische universiteiten en onderzoekers uit verschillende culturele en filosofische milieus. In de marge van de huidige crisis kan een dergelijk initiatief op lange termijn bijdragen tot een toenadering tussen onze medeburgers, Vlamingen en Franstaligen.

*
* *

(1) Michel Dumoulin, Vincent Dujardin, Emmanuel Gerard en Mark Van den Wijngaert, *Nieuwe geschiedenis van België*, Tiel, 2005-2006.

L'appartenance communautaire, comme on dit aujourd'hui, n'y a longtemps joué aucun rôle. Il y a bien eu des Belges qui se sont sentis comme tels, avant 1830. Le mouvement flamand ne naît qu'après la Révolution et il reste longtemps, jusqu'à la Première Guerre mondiale au moins, profondément belge et patriotique.

Face au déferlement de contre-vérités et à l'assaut nationaliste, il est donc utile de rappeler que, n'en déplaise à certains, notre histoire a longtemps été commune. Cela a d'autant plus de sens que la récente crise politique a démontré combien la méconnaissance de notre passé est profonde, en ce compris d'éminents responsables politiques du Nord et du Sud du pays. Imagine-t-on un Français ignorer la signification du 14 juillet ou un Américain celle du 4 juillet? On ne s'en étonnera point chez nous vu que l'histoire de Belgique est peu enseignée dans les écoles. Ainsi la signification du 21 juillet ne figure même pas dans les manuels scolaires les plus utilisés dans l'enseignement francophone.

Projeter l'avenir de la Belgique fédérale suppose aussi la connaissance de son histoire et la conscience de son passé.

Quel que soit le sentiment d'appartenance de chacun et l'avenir de notre État, notre héritage demeurera et il est fondamental de le revaloriser pour que chacun puisse mieux comprendre ses origines et celles de son pays. L'initiative néerlandaise devrait être reprise par la Belgique parce qu'elle constituerait un magnifique outil disponible pour les enseignants, ainsi qu'une source de documentation destinée aux citoyens et à l'étranger.

Nous proposons donc de réunir une commission d'historiens qui serait chargée de repérer 50 moments-clé de l'histoire de Belgique et de produire un texte de qualité, abordable pour le grand public. Il s'agirait d'un travail réalisé par des experts provenant d'horizons différents comme ce fut, par exemple, le cas pour la concrétisation du projet de «La Nouvelle histoire de Belgique» (1). Cette commission devrait inclure des membres des principales universités du pays et des chercheurs issus de milieux culturels et philosophiques différents. En marge de la crise actuelle, cette initiative permettra de contribuer au rapprochement à long terme de nos concitoyens, flamands et francophones.

Alain DESTEXHE.

*
* *

(1) Michel Dumoulin, Vincent Dujardin, Emmanuel Gerard et Mark Van den Wijngaert, *Nouvelle Histoire de Belgique*, Bruxelles, 2005.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

De Senaat,

A. Vaststellend dat de Belgen erfgenamen zijn van een gemeenschappelijk verleden;

B. Vaststellend dat de kennis van de geschiedenis van het land, zijn gewesten en zijn nationale symbolen bij de meeste burgers alsmáar afneemt;

C. Vaststellend dat de perceptie van de Belgische geschiedenis soms verschilt naargelang van de taalgroep waartoe men behoort en dat zich aan beide zijden van de « taalgrens » stereotische opvattingen ontwikkelen;

D. Herinnerend aan de noodzakelijke onafhankelijkheid van het geschiedkundig onderzoek;

E. Akte nemend van het voorbeeld van de Nederlandse regering, die het initiatief genomen heeft om een commissie van historici te belasten met de opdracht vijftig sleutelmomenten uit de geschiedenis van Nederland te bepalen;

Vraagt de regering :

Een onafhankelijke commissie op te richten ten einde vijftig sleutelmomenten van de Belgische geschiedenis te bepalen die door alle Belgen gekend zouden moeten zijn, en die voorgesteld kunnen worden aan al wie geïnteresseerd is in België en zijn verleden.

De commissie :

1. heeft tot doel vijftig sleutelmomenten van de geschiedenis van België te bepalen en voor te stellen in een voor een breed publiek toegankelijke vorm;

2. is samengesteld uit negen leden en een secretaris;

3. telt minstens vier Nederlandstaligen en vier Franstaligen (1);

4. telt een lid afkomstig van elk van de zes voornaamste universiteiten — de Katholieke Universiteit Leuven, de Universit  catholique de Louvain, de Universit  de Liège, de Universit  Libre de Bruxelles, de Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Gent;

5. telt een vertegenwoordiger van het Rijksarchief van de Vlaamse provincies, een vertegenwoordiger van het Rijksarchief van de Waalse provincies en de Duitstalige gemeenschap, en een vertegenwoordiger van het Algemeen Rijksarchief;

(1) Het negende lid kan een Nederlandstalige, een Franstalige of een Duitstalige zijn.

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

Le Sénat,

A. Constatant que les Belges sont les héritiers d'un passé commun;

B. Constatant que la connaissance de l'histoire de ce pays, de ses régions et de ses symboles nationaux, s'avère de plus en plus lacunaire chez la plupart de citoyens;

C. Constatant que la perception de l'histoire de la Belgique diffère parfois selon les origines linguistiques et que des stéréotypes se développent de part et d'autre de la « frontière linguistique »;

D. Rappelant la nécessaire indépendance de la recherche historique;

E. Prenant note de l'exemple du gouvernement des Pays-Bas qui a pris l'initiative de confier à une commission d'historiens, la tâche d'établir cinquante moments-clé de l'histoire des Pays-Bas;

Demande :

De mettre sur pied une commission indépendante visant à déterminer cinquante moments-clé de l'histoire de Belgique méritant d'être connus de tous les Belges, et d'être présentés à tous ceux qui s'intéressent à la Belgique et à son passé.

La commission :

1. a pour objectif de déterminer cinquante moments-clé de l'histoire de Belgique et de les présenter sous une forme accessible à un large public;

2. est composée de neuf membres et d'un secrétaire;

3. compte au moins quatre francophones et quatre néerlandophones (1);

4. compte un membre issu de chacune des six principales universités — la Katholieke Universiteit Leuven, l'Université catholique de Louvain, l'Université de Li ge, l'Université Libre de Bruxelles, la Vrije Universiteit Brussel et l'Universiteit Gent;

5. compte un représentant des Archives de l'état dans les Provinces wallonnes et la Communauté germanophone, un représentant des Archives de l' tat dans les Provinces flamandes et un représentant des Archives Générales du Royaume;

(1) Le 9  membre peut être un francophone, un néerlandophone ou un germanophone.

6. wordt bijgestaan door een secretariaat onder leiding van een lid van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis;

7. is bevoegd om Belgische en buitenlandse onderzoekers, onderzoekscentra en -groepen te raadplegen die haar kunnen helpen met welbepaalde punten van haar werkzaamheden (het SOMA, de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, het CRISP, musea, universiteiten, de Rijksarchieven, buitenlandse organisaties of iedere andere instelling die nuttig wordt geacht);

8. bepaalt de sleutelmomenten en stelt voor elk moment een basistekst op;

9. maakt haar resultaten bekend zodat zij als didactisch materiaal gebruikt kunnen worden en via het internet en folders verspreid kunnen worden bij de burgers, in het buitenland en in het onderwijs;

10. bestaat uit leden die worden aangewezen door de voornoemde universiteiten en, wat de archieven betreft, door de Senaat, op voorstel van de betrokken instantie.

6 juni 2008.

6. est pourvue d'un secrétariat dont la direction est assurée par un membre issu de la Commission royale d'histoire;

7. est habilitée à consulter les chercheurs, centres et groupes de recherche belges et étrangers capables de l'éclairer sur des points particuliers de son travail (le CEGES, la Commission royale d'histoire, le CRISP, les musées, les universités, les Archives de l'État, les organismes étrangers ou tout autre institution jugée utile);

8. détermine les moments-clé retenus et détermine pour chacun un texte de base;

9. rend ses résultats publics afin d'en assurer l'utilisation didactique et la diffusion à partir de sites web et de brochures à destination des citoyens, de l'étranger et du monde enseignant;

10. les membres de la commission sont désignés par les universités citées et, en ce qui concerne les archives, par le Sénat sur proposition des administrations concernées.

6 juin 2008.

Alain DESTEXHE.